

Організація руху опору на території України та території країни противника для протидії збройним силам країни агресора

Organization of the resistance movement in the territory of Ukraine and territory of the enemy country to counter the armed forces of the aggressor country

Олег Соколовський

старший науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем розвитку та застосування частин і підрозділів військової розвідки та Сил спеціальних операцій, e-mail: bizoklop@ukr.net, ORCID: 0009-0002-5234-2590

Oleg Sokolovsky

Senior Research Fellow of the Research Department on the Development and Employment of Military Intelligence Units and Special Operations Forces, e-mail: bizoklop@ukr.net, ORCID: 0009-0002-5234-2590

Військова академія, м. Одеса, Україна

Military Academy, Odessa, Ukraine

Received: April 11, 2025 | Revised: April 20, 2025 | Accepted: April 30, 2025

DOI: 10.33445/sds.2025.15.2.4

Мета роботи: полягає в розкритті підходів до ефективного планування, організації та ведення діяльності руху опору в умовах збройної агресії. дослідження шляхів удосконалення існуючих механізмів опору, визначення ролі структур, залучених до його організації, а також формування практичних рекомендацій для дій на потенційно окупованих територіях.

Метод дослідження: Аналіз та синтез.

Результати дослідження: У процесі дослідження визначено яким чином повинна бути організована робота по плануванню та веденню діяльності руху опору та відпрацьовані пропозиції по її удосконаленню. Визначені завдання структурам, які беруть участь в організації руху опору та безпосередньо групам руху опору на територіях, які противник буде намагатись окупувати.

Цінність дослідження: Стаття може бути корисною як науковцям, що вивчають проблемні питання пов'язані з організацією і управлінням руху опору так і військовослужбовцям, державним управлінцям, що безпосередньо займаються оперативним та стратегічним плануванням та розвитком оборонного сектору.

Тип статті: теоретичний.

Purpose: is to reveal approaches to effective planning, organization and conduct of resistance activities in conditions of armed aggression. Research into ways to improve existing resistance mechanisms, determine the role of structures involved in its organization, and formulate practical recommendations for actions in potentially occupied territories.

Method: analysis and synthesis.

Research results: In the course of the study, the framework for organizing the planning and execution of resistance movement activities was defined, and proposals for its improvement were developed. The tasks of the structures involved in organizing the resistance movement, as well as those of the resistance groups operating in the territories the enemy may attempt to occupy, were identified.

Value: The article may be useful for both scholars studying issues related to the organization and management of resistance movements, as well as military personnel and public officials directly involved in operational and strategic planning and the development of the defense sector.

Type of article: theoretical.

Ключові слова: оборонна сфера, рух опору, групи руху опору, оперативне середовище, критичні об'єкти інфраструктури.

Key words: defense sphere, resistance movement, resistance movement groups, operational environment, critical infrastructure facilities.

Вступ

Організація руху опору проти окупаційних військ на території України становить ключовий елемент загальнонаціональної боротьби за збереження державного суверенітету та територіальної цілісності. Актуальність дослідження цієї проблематики зумовлена сучасними умовами війни, у яких існують райони, розташовані як на тимчасово окупованих територіях України, так і безпосередньо на території противника, де потенційно можливе формування осередків опору.

Незважаючи на практичну значущість вказаного напрямку, чинні керівні документи, настанови та статuti не містять достатньо повного та систематизованого викладу положень щодо організації руху опору на тактичному рівні. Внаслідок цього дії підрозділів Збройних Сил України тактичного й оперативного рівнів, а також органів місцевого самоврядування у межах

визначених районів не є належним чином нормативно врегульованими. Крім того, території територіальних громад переважно залишаються непідготовленими до організованого спротиву збройній агресії та дій диверсійно-розвідувальних груп противника.

У зв'язку з вищезазначеним виникає необхідність у проведенні ґрунтового наукового аналізу проблем організації руху опору, зокрема на тактичному рівні, з метою розроблення відповідних пропозицій та внесення змін до керівних документів, що регламентують бойову діяльність. Особливої уваги потребує інтеграція результатів дослідження до освітніх програм та навчальних планів з підготовки офіцерського складу до виконання бойових завдань у специфічних умовах ведення операцій на тимчасово окупованих територіях та в районах активного спротиву.

Теоретичні основи дослідження

Рух опору є ключовим компонентом асиметричної боротьби в умовах збройного конфлікту, що передбачає ведення бойових дій поза межами традиційного фронту. Його належна організація на території України, а також потенційна активність на тимчасово окупованих територіях та в глибокому тилу країни-агресора, є стратегічно важливою складовою загальнодержавної системи оборони.

Дослідження цього феномену здійснюється в рамках військової науки, зокрема в аспектах стратегії ведення бойових дій, гібридної війни, інформаційно-психологічних операцій та національної безпеки. Незважаючи на наявність публікацій з окремих аспектів зазначеної проблематики, більшість ґрунтовних досліджень мають обмежений доступ у зв'язку з наданням грифу таємності. Відтак, постає необхідність у систематизації, узагальненні та адаптації наявних знань для підготовки фахівців, які будуть залучені до організації руху опору на рівні державних органів влади, місцевого самоврядування та закладів освіти.

Нормативну базу організації руху опору становлять, насамперед, Закон України “Про основи національного спротиву” (ВВР, 2021, № 41, ст.339), Закон України про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення завдань та основ підготовки і ведення національного спротиву (ВВР, 2023, № 14, ст.35), а також наказ Міністерства оборони України від 26.03.2024 № 198 “Про затвердження змін до Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу”. Ці документи визначають цілі, завдання та механізми функціонування руху опору як інструмента забезпечення обороноздатності держави.

Згідно із чинним законодавством, до завдань руху опору належать: формування осередків спротиву та забезпечення їх спроможностей; протидія діям військ (сил) агресора; участь у проведенні спеціальних операцій (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо); а також підготовка громадян до участі у русі опору. Особливу увагу приділено формуванню національної готовності через систему підготовки цивільного населення — як в аспекті загальновійськових знань і навичок, так і у контексті військово-патріотичного виховання.

Підготовка громадян до спротиву поділяється на початкову та базову. Початкова організовується у закладах загальної середньої, професійної та фахової передвищої освіти за участю Міністерства оборони та центрального органу виконавчої влади у сфері освіти. Базова підготовка, що здійснюється для громадян віком від 18 років, які не проходять військову службу, включає проведення навчальних зборів, курсів та тренувань під егідою Міністерства оборони [1].

Командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України виконує функції органу управління рухом опору. Воно забезпечує планування, підготовку та контроль за реалізацією відповідних заходів, бере участь у розробці нормативних актів, організовує аналіз ситуації в районах можливого або актуального спротиву, а також відповідає за оперативне реагування, кадровий відбір і забезпечення ресурсами.

Важливим кроком на шляху удосконалення правової бази стало ухвалення Закону України № 7180 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України”, що набув чинності з метою адаптації оборонного законодавства до нових викликів. Закон створює правові умови для здійснення розвідувальної діяльності Силами спеціальних операцій на тимчасово окупованих територіях та покращення ефективності національного спротиву як системної відповіді на збройну агресію.

У контексті набутого бойового досвіду та трансформації характеру війни, питання організації руху опору потребує подальшого наукового осмислення, розробки методичних рекомендацій та впровадження відповідних змін до керівних документів. Це дозволить забезпечити стійкість оборони, активну участь населення у спротиві та посилення обороноздатності держави в умовах тривалого гібридного протистояння.

Постановка проблеми

Практичний досвід ведення бойових дій свідчить, що недооцінка значення підготовки населення та територій до діяльності груп руху опору у передвоєнний період не дозволила у перші дні широкомасштабного вторгнення завдати противнику таких втрат, які могли б змусити його відмовитися від досягнення поставлених цілей, принаймні на окремих оперативних напрямках.

Станом на сьогодні противник не відмовився від своїх зазіхань на нові території України, що обумовлює критичну необхідність системної та всебічної підготовки як населення, так і оперативного середовища для забезпечення ефективних дій груп руху опору в умовах гібридного збройного протистояння.

Результати

Організація руху опору проти окупаційної влади є складним і багатокomпонентним процесом, який охоплює заходи зі створення підпільної інфраструктури, протидії інформаційному впливу противника, забезпечення збройного спротиву, гуманітарної підтримки населення, а також налагодження взаємодії з державними інституціями та міжнародною спільнотою. Основною метою є збереження національної ідентичності, підтримки стабільності окупаційного режиму та сприяння загальнодержавній обороні.

Робота з формування руху опору має розпочинатися у мирний час та активізуватися у загрозований період, відповідно до оцінки ймовірного характеру дій противника і власних оборонних спроможностей. Це забезпечує можливість превентивного впливу на плани противника, зниження ефективності його наступальних дій та вигравш у часі для сил оборони. Вказана діяльність повинна здійснюватися на всіх рівнях — як силами сектору безпеки і оборони, так і органами державної влади, місцевого самоврядування, системою освіти та керівництвом підприємств незалежно від форми власності. Важливою передумовою є дотримання принципів конспірації — залучення до діяльності обмеженого кола осіб, які інформуються виключно в межах необхідного знання (principle of need to know).

Ключові напрямки організації руху опору:

1. Створення підпільної мережі.
2. Інформаційний спротив.
3. Збройний спротив.
4. Гуманітарна діяльність.
5. Міжнародна підтримка.
6. Конспірація та заходи безпеки.
7. Координація з органами влади.
8. Морально-психологічна підтримка населення.
9. Підготовка територій до дій сил опору.

Створення підпільної мережі полягає у формуванні осередків спротиву на територіях, які мають оперативне або стратегічне значення для противника. Осередки мають чітку структуру за напрямками діяльності (інформаційна, збройна, гуманітарна тощо), а їх управління здійснюється із використанням сучасних технологій захищеного зв'язку (VPN, шифровані месенджери). Обов'язковим елементом є планування евакуаційних маршрутів для виведення груп з району операцій, у тому числі — на територію противника.

Інформаційний спротив включає протидію ворожій пропаганді шляхом створення альтернативних джерел інформації (соціальні мережі, підпільна преса), поширення достовірних відомостей про ситуацію в Україні як серед населення на окупованих територіях, так і на міжнародному рівні, а також здійснення інформаційно-психологічних операцій і кібератак проти окупаційних структур.

Збройний спротив передбачає організацію партизанських загонів, проведення диверсій на об'єктах інфраструктури противника, ліквідацію ворожих командних пунктів і ключових колаборантів, а також створення формувань, здатних діяти на шляхах просування противника до об'єктів критичної інфраструктури. Забезпечення таких формувань зброєю, вибуховими речовинами і спеціальними засобами є обов'язковою умовою їхньої ефективності.

Гуманітарна діяльність включає забезпечення цивільного населення життєво необхідними ресурсами (продукти, ліки, засоби гігієни), організацію безпечних маршрутів евакуації, підтримку родин загиблих, поранених та полонених учасників руху опору.

Міжнародна підтримка забезпечується через тиск на країну-агресора (санкції, дипломатичні заходи), взаємодію з правозахисними організаціями для документування воєнних злочинів, а також налагодження каналів постачання ресурсів та фінансової допомоги з-за кордону.

Конспірація і безпека є критично важливими елементами всієї структури руху опору. Підготовка особового складу повинна включати навчання методам конспіративної діяльності, захищеного зв'язку, планування евакуації і заміни груп у разі їх викриття.

Координація з органами влади має забезпечуватись визначеними представниками Сил спеціальних операцій, які виступають посередниками між підпільними структурами і ЗСУ, СБУ, місцевими адміністраціями. Державна політика має передбачати залучення емігрантів і патріотично налаштованих громадян до системи спротиву та обмін розвідувальними даними.

Моральна підтримка населення охоплює проведення патріотичних заходів, поширення культурних і національних символів, навчання основам самозахисту, тактичній медицині та домедичній допомозі, а також забезпечення інформаційного супроводу про здобутки сил оборони через підпільні ресурси.

Підготовка територій до спротиву повинна здійснюватися на постійній основі. Доцільним є нормативне закріплення вимог до будівель, інфраструктури та комунікацій, які можуть бути використані для оборони. Необхідно облаштовувати схованки, формувати ландшафтні та інженерні перешкоди для ускладнення просування противника.

Організація руху опору на території противника

Цей напрям є особливо складним через тотальний контроль державної влади агресора, репресивний апарат та обмеження громадянських свобод. Недостатня координація між учасниками операцій може призвести до провалу.

Ключові аспекти спротиву на території противника:

- формування мережі спротиву;
- інформаційна боротьба;
- масові акції протесту;
- диверсійна діяльність;
- міжнародна підтримка;

- робота з місцевим населенням;
- підтримка етнічного і регіонального опору;
- ведення психологічної війни.

Формування мережі передбачає створення автономних малочисельних груп (3–5 осіб), використання шифрованих каналів зв'язку, залучення активістів, ветеранів, інтелігенції.

Інформаційна боротьба включає антипротестну пропаганду, поширення викривальних матеріалів, хакерські атаки на системи державного управління, мобілізацію діаспори, організацію підпільних дискусійних клубів.

Масові акції протесту — це організація стихійних виступів, страйків, флешмобів, залучення робітників до саботажу, використання родинних і кримінальних зв'язків для поширення інформації, участь лідерів громадської думки у протестах.

Диверсії — це цілеспрямоване ураження військових та інфраструктурних об'єктів, зрив проєктів влади, ліквідація ключових фігур.

Міжнародна підтримка — встановлення контактів з правозахисниками, імплементація санкцій, інформування про злочини агресора.

Робота з населенням — мобілізація етнічних меншин, молоді, біженців, репресованих; захист їхніх прав та залучення до спротиву.

Підтримка регіонального опору — сприяння автономістським ініціативам, протидія централізації, зміцнення регіональної ідентичності.

Психологічна війна — кампанії деморалізації населення противника через інформацію про втрати, поразки, корупцію в системі влади.

Можливості для розвитку руху опору. Економічна криза в державі-агресорі матиме системні наслідки, що сприятимуть послабленню її економічного та військового потенціалу. Це, своєю чергою, викликатиме зростання соціального невдоволення серед окремих верств населення, що створюватиме сприятливі умови для активізації саботажної діяльності, організації страйків та інших форм протесту. Такі прояви можуть бути використані як додатковий ресурс для залучення нових учасників до руху опору та підвищення ефективності його дій.

Регіональні та міжетнічні конфлікти на території країни-агресора відволікають ресурси та увагу силових структур, змушуючи їх розпоршувати зусилля на внутрішню стабілізацію. На початкових етапах це, ймовірно, призведе до посилення репресивних заходів, однак у довгостроковій перспективі зростання масштабів та географії таких конфліктів сприятиме дестабілізації режиму й надасть додаткові можливості для дій підпільних структур.

Міжнародна ізоляція держави-агресора, яка виступає порушником міжнародного права, чинить негативний вплив як на її економічну систему загалом, так і на свідомість частини прогресивного населення. Ефективність санкційної політики безпосередньо залежить від згуртованості коаліції демократичних держав. Найбільшого ефекту слід очікувати у разі спрямованого впливу на великий бізнес, втрати якого можуть зумовити наростання протестних настроїв спочатку в побутовому середовищі (побутові обговорення, розмови у громадських місцях), а згодом — у трудових колективах і під час масових акцій.

Важливим морально-психологічним фактором виступає успішна оборона держави-жертви агресії. Поширення достовірної інформації про перемоги сил оборони через наявні канали комунікації може стати каталізатором для радикалізації частини населення країни-агресора, яка не підтримує політику війни й окупації. Це, своєю чергою, сприятиме їх залученню до активної участі у русі спротиву.

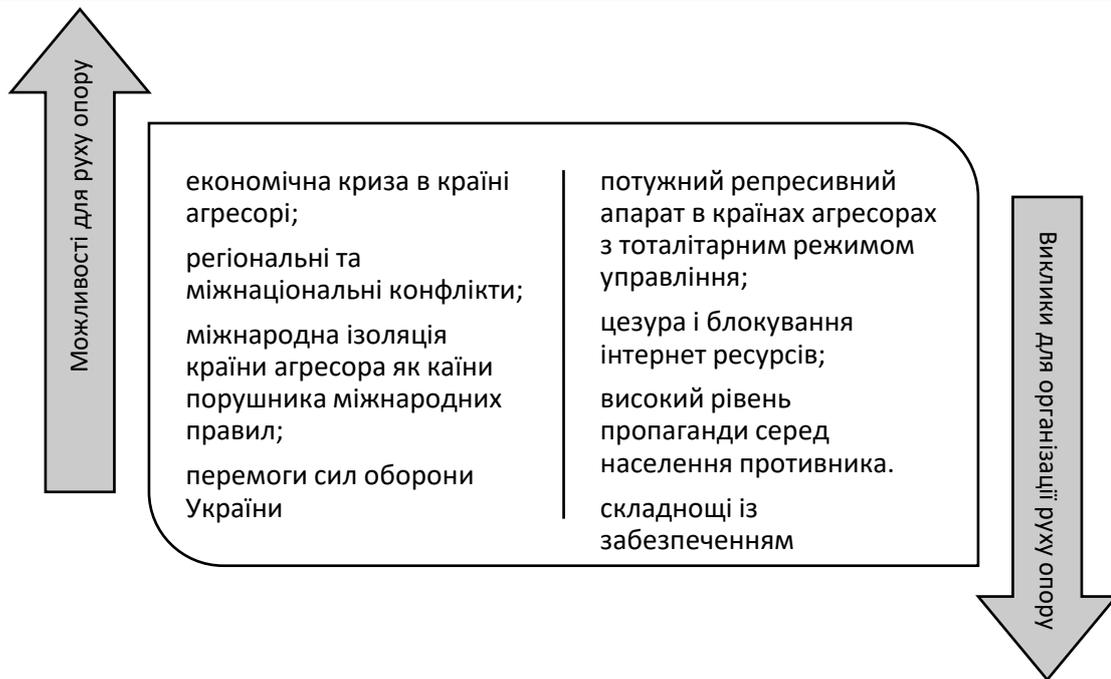

Рисунок. Перспективи та виклики для організації руху опору

Основні виклики для організації руху опору. Наявність потужного репресивного апарату в державах із тоталітарними формами управління є одним із ключових бар'єрів для формування та функціонування організованого спротиву. Проте за умов виникнення численних внутрішніх кризових ситуацій — міжетнічних конфліктів, протестів, соціальних заворушень — сили безпеки агресора будуть змушені розпорошувати ресурси, що відкриває вікно можливостей для підпільної діяльності.

Використання державою-агресором інструментів цензури, блокування інтернет-ресурсів, тотального контролю над інформаційним простором, а також залучення до репресивних і пропагандистських дій парамілітарних структур, організованих злочинних груп, діячів шоу-бізнесу, наукових та медійних інституцій вимагає застосування високотехнологічних засобів протидії. Йдеться, зокрема, про використання штучного інтелекту, новітніх технологій захищеної комунікації та ведення кібервійн.

Поширеність ворожої пропаганди серед населення агресора обумовлює потребу в постійному інформаційному супроводі руху опору, включно з контрпропагандою, розвінчанням фейкових наративів та донесенням об'єктивної інформації про наслідки агресії.

Складнощі із матеріально-технічним забезпеченням руху опору та обмеженість кадрового й ресурсного резерву можуть бути частково подолані шляхом реалізації зазначених вище можливостей, включно із залученням внутрішніх ресурсів і підтримки із зовні.

Організація руху опору — це надзвичайно складна та ризикована діяльність, що потребує ретельної координації дій усіх залучених суб'єктів за умов жорсткого дотримання принципів конспірації. Ключовим елементом у цій системі є орган управління, який має забезпечити планування, підготовку та керівництво діяльністю руху на тимчасово окупованих територіях, а також на території держави-агресора. З огляду на специфіку завдань, створення такого органу є компетенцією Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Повноваження цього органу повинні бути чітко визначені в законодавчих та нормативних актах із відповідним рівнем секретності.

Підготовка територій до можливої окупації, включно з об'єктами критичної інфраструктури незалежно від форми власності, має здійснюватися з урахуванням можливості їх подальшого використання силами руху опору. Досягнення високого рівня готовності у цій

сфері неможливе без тісної взаємодії з органами місцевого самоврядування, державними інституціями, а також підприємствами всіх форм власності.

Економічна діяльність суб'єктів господарювання повинна бути нормативно врегульована з урахуванням імовірності тимчасової втрати контролю над окремими територіями. Зокрема, доцільно передбачити наявність планів евакуації критичних виробництв у безпечні регіони, забезпечити резервні логістичні маршрути для доставки гуманітарної допомоги та вивезення населення. Усі ці заходи мають бути завчасно розроблені, дубльовані та захищені від можливих втручань з боку противника.

Висновки

Організація руху опору проти окупаційної влади охоплює комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної протидії агресору та збереження національної ідентичності населення. Попри наявність певної кількості публікацій з цієї тематики, інформація у відкритих джерелах є фрагментарною, що зумовлює потребу у систематизації наявних даних, проведенні глибокого аналізу та формулюванні обґрунтованих висновків.

Необхідно активізувати впровадження напрацьованих результатів у систему військової освіти, зокрема через інтеграцію відповідних тематичних модулів до навчальних планів підготовки офіцерського складу. Це дозволить сформувати у майбутніх командирів необхідні знання та навички для планування і здійснення дій у районах, де передбачається організація руху опору.

Доцільним є проведення комплексного наукового аналізу проблематики організації спротиву з подальшим внесенням змін і доповнень до чинних керівних документів. Актуальність цього напрямку зумовлена необхідністю адекватної відповіді на зміну характеру сучасних воєн, зокрема зростанням ролі асиметричних дій, збройного спротиву в тилу противника та використанням гібридних форм впливу.

Організацію та створення мережі руху опору слід розпочинати завчасно — у мирний час, із подальшим нарощуванням активності у період загрози або безпосередньої агресії. Такий підхід забезпечує можливість випереджальних дій, ускладнюючи реалізацію противником оперативного-тактичних завдань на захоплених територіях.

Робота у цьому напрямі повинна здійснюватися на всіх рівнях — як силами оборони, так і органами державної влади та місцевого самоврядування. Її виконання має бути організоване у максимально закритому форматі, з залученням обмеженого кола спеціально визначених осіб, ознайомих із завданнями виключно в межах власної відповідальності (з дотриманням принципу "need to know").

Організація руху опору та керівництво його діями належить до компетенції Сил спеціальних операцій. Саме в межах Сил спеціальних операцій створюється відповідний орган управління, уповноважений здійснювати планування, підготовку і координацію дій сил спротиву на тимчасово окупованих територіях, а також — за необхідності — на території держави-агресора.

Важливою складовою оборонного планування має стати нормативне врегулювання економічної діяльності підприємств усіх форм власності з урахуванням імовірності окупації окремих територій. Необхідно передбачити механізми оперативного переміщення критично важливих підприємств у безпечні райони в загрозовий період. Логістичні маршрути для постачання гуманітарної допомоги, а також шляхи евакуації населення мають бути продубльовані та захищені від потенційних втручань з боку противника.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби: Закон України від 22.05.2024 № 3724-IX Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 31, ст.229 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3724-20#n28>
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення завдань та основ підготовки і ведення національного спротиву: Законі України від 27.01.2022 № 2024-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, № 14, ст.35 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2024-20#Text>
3. Про основи національного спротиву: Законі України від 16.07.2021 № 1702-IX Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 41, ст.339 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
4. Про затвердження змін до Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу та Переліку військово-облікових спеціальностей: Наказі МО України від 26.03.2024 № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0458-24#Text>
5. Кілька фактів про Рух опору та Сили спеціальних операцій ЗСУ. Espresso.tv (укр.). Процитовано 29 липня, 2023. URL: <https://espresso.tv/den-ss0-kilka-faktiv-pro-rukh-oporu-ta-sili-spetsialnikh-operatsiy-zsu>
6. Командувач ССО: Рух опору діє на всіх операційних напрямках. Українська правда (укр.). 10 січня 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/10/7384226/>
7. Конопльова, Марина (4 червня 2022). Рух опору ССО виявив та знищив станцію зв'язку окупантів на Харківщині (ВІДЕО). ШоТам (укр). URL: <https://shotam.info/rukh-oporu-ss0-vyavyv-ta-znyshchyv-stantsiiu-zv-iazku-okupantiv-na-kharkivshchyni-video/>
- ССО запустили кампанію про спротив у тилу. Мілітарний (укр.). 30 Серпня, 2024. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ss0-zapustyly-kampaniyu-pro-sprotyv-u-tylu/>
9. ССО: Партизани підірвали в окупованому Мелітополі потяг – DW – 13.10.2023. dw.com (укр.). URL: <https://www.dw.com/uk/ss0-partizani-pidirvali-v-okupovanomu-melitopoli-potag/a-67090479>
10. Як українські партизани чинять опір російській окупації на півдні України. BBC News Україна (укр.). 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62345044>
11. How the covert Ukrainian resistance movement is operating behind Russian lines. Sky News (англ.). 16 жовтня 2024. URL: <https://news.sky.com/story/how-the-covert-ukrainian-resistance-movement-is-operating-behind-russian-lines-13202230>

References

1. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo udoskonalennya systemy pidhotovky hromadyan Ukrayiny do viys'kovoyi sluzhby» № 3724-IX vid 22.05.2024 Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR), 2024, № 31, st.229 [Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Improving the System of Preparing Ukrainian Citizens for Military Service”] Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3724-20#n28>
2. Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo utochnennya zavdan' ta osnov pidhotovky i vedennya natsional'noho sprotyvu» vid 27.01.2022 № 2024-IX. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2023 , № 14, st.35 [Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Clarifying the Tasks and Fundamentals

- of Preparing and Conducting National Resistance”] Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2024-20#Text>
3. Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsional'noho» vid 16.07.2021 № 1702-IX Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR), 2021, № 41, [Law of Ukraine “On the Fundamentals of National” dated 16.07.2021 No. 1702-IX Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)] st.339. Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
 4. Nakazi MO Ukrainy «Pro zatverdzhennya zmin do Pereliku viys'kovo-oblikovykh spetsial'nostey osib ofitser's'koho skladu ta Pereliku viys'kovo-oblikovykh spetsial'nostey» vid 26.03.2024 № 198 [Order of the Ministry of Defense of Ukraine “On Approval of Amendments to the List of Military-Accounting Specialties of Officers and the List of Military-Accounting Specialties”] Available from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0458-24#Text>
 5. Kil'ka faktiv pro Rukh oporu ta Syly spetsial'nykh operatsiy ZSU. Espresso.tv (ukr.). Protsytovano 29 lypnya, 2023 [A few facts about the Resistance Movement and the Special Operations Forces of the Armed Forces of Ukraine. Espresso.tv (Ukrainian)]. Available from : <https://espresso.tv/den-sso-kilka-faktiv-pro-rukhoporu-ta-sili-spetsialnikh-operatsiy-zsu>
 6. Komanduvach SSO: Rukh oporu diye na vsikh operatsiynykh napryamkakh. Ukrayins'ka pravda (ukr.). 10 sichnya 2023.[Commander of the Special Operations Forces: The Resistance Movement operates in all operational areas. Ukrainian Pravda (Ukrainian).]. Available from : <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/10/7384226/>
 7. Konopl'ova, Maryna (4 chervnya 2022). Rukh oporu SSO vvyavv ta znyshchyv stantsiyu zv'yazku okupantiv na Kharkivshchyni (VIDEO). ShoTam (ukr [Konoplyova, Maryna (June 4, 2022). The Special Operations Forces resistance movement discovered and destroyed the occupiers' communications station in the Kharkiv region]. Available from : <https://shotam.info/rukhoporu-sso-vviavv-ta-znyshchyv-stantsiiu-zv-iazku-okupantiv-na-kharkivshchyni-video/>
 8. SSO zapustyly kampaniyu pro sprotyv u tylu. Militarynyy (ukr.). 30 Serpnia, 2024 . [SSO launched a campaign of resistance in the rear. Military (Ukr).]. Available from : <https://mil.in.ua/uk/news/sso-zapustyly-kampaniyu-pro-sprotyv-u-tylu/>
 9. SSO: Partyzany pidirvaly v okupovanomu Melitopoli potyah – DW – 13.10.2023. dw.com (ukr.). [SSO: Partisans blew up a train in occupied Melitopol – DW – 10/13/2023. dw.com (Ukr)]. Available from : <https://www.dw.com/uk/sso-partizani-pidirvali-v-okupovanomu-melitopoli-potag/a-67090479>
 10. Yak ukrajins'ki partyzany chynyat' opir rosiys'kiy okupatsiyi na pivdni Ukrainy. BBC News [How Ukrainian partisans resist the Russian occupation in southern Ukraine. BBC News Ukraine (ukr.)]Ukrayina (ukr.). 2024. Available from : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62345044>
 11. How the covert Ukrainian resistance movement is operating behind Russian lines. Sky News (англ.). 16 Oct. 2024. Available from : <https://news.sky.com/story/how-the-covert-ukrainian-resistance-movement-is-operating-behind-russian-lines-13202230>